

Portret de arhivist: Ion Radu Mircea

MIRELA COMĂNESCU

Ion Radu Mircea s-a născut la 22 noiembrie 1907 în București, ca fiu al lui Vasile și al Luciei (născută Ispirescu, fiica ilustrului povestitor Petre Ispirescu¹), ambii profesori de școală primară². După absolvirea liceului „Spiru Haret” din Capitală, unde a fost coleg cu Mircea Eliade, și-a continuat studiile la Universitatea din București, Facultatea de Filozofie și Litere, specialitatea Slavistică și Istoria românilor, obținând în anul 1931 diploma de licență, cu mențiunea „magna cum laudae”³. Tot în același an a absolvit și cursurile Școlii Superioare de Arhivistică și Paleografie din București, secția Arhivistică și paleografie slavă⁴. Lucrarea întocmită pentru obținerea diplomei la această Școală a realizat-o sub îndrumarea lui P. P. Panaitescu și a avut ca temă: *Nouă documente din secolul al XVI-lea*. Toate cele nouă documente slavone erau inedite și emanate de la domnii Țării Românești, P. P. Panaitescu apreciind că lucrarea „este meritorie”, cu texte „corect transcrise după sistemul științific adoptat de răposatul I. Bogdan”, cu traduceri foarte bune, fapt ce demonstrează „familiarizarea cu limba și gramatica medio-bulgară”⁵ și îl propune pentru examenul oral comisiei din care mai făceau parte Nicolae Cartoian, Iulian Ștefănescu, Maria Holban⁶.

Între anii 1931-1934, a fost, în urma propunerii venite din partea Ministerului Instrucțiunii și Cultelor⁷, bursier al statului la Universitatea Carolină din Praga, specialitatea Istoria Răsăritului Europei și Slavistică. Încă din această perioadă, își dădea seama de necesitatea îmbogățirii culturii sale generale, pentru a putea deveni un profund cercetător. La 20 iunie 1933 nota în jurnalul său că nu cunoaște destul de multă istorie și literatură, că nu are decât „puțină pricepere filozofică”, faptul că este necesar să se îngrijească de cunoașterea filologiei „în problemele ei de stil”, că trebuie să ajungă să vorbească și să scrie „frânzește și cehește” și să citească „nemțește, italienește, englezește și rusește”⁸.

---

¹ Direcția Arhivelor Naționale Istorice Centrale (în continuare D.A.N.I.C.), fond *Mircea Ion Radu*, dosar 145, f. 1.

² *Ibidem*, dosar 149, f. 23v.

³ *Ibidem*, dosar 1, f. 1, 4.

⁴ *Ibidem*, f. 3.

⁵ D.A.N.I.C., fond *Școala de Arhivistică*, dosar 9/1930, f. 119.

⁶ *Ibidem*.

⁷ D.A.N.I.C., fond *Mircea Ion Radu*, dosar 145, f. 25.

⁸ *Ibidem*, f. 22, 23v.

Începând din anul 1927 a fost, timp de 20 de ani, funcționar la Arhivele Statului din București, la început ca impiegat, în perioada 1 octombrie 1927–1 martie 1928, după cum rezultă din adresa semnată de către directorul de atunci, Constantin Moisil⁹, și apoi, din martie 1928, copist paleograf¹⁰. În acest răstimp a făcut și numeroase transcrieri și colaționări de acte prezentate de către persoane particulare¹¹. În anul 1932, îl întâlnim în statele aceleiași instituții ocupând funcția de bibliotecar¹² și apoi de translator pentru limba slavă veche¹³, încheindu-și activitatea la Arhivele Statului, în data de 15 septembrie 1947, cu funcția de arhivist șef (din 1 martie 1947), după cum rezultă din certificatul eliberat de această instituție.

O activitate extrem de importantă și anevoioasă, desfășurată în condiții grele, în timpul războiului, a fost cea de depistare a arhivelor românești aflate la Odesa și care conțineau „material arhivistic de o enormă importanță” ce privea „în special treburile basarabene și moldovene din sec. XIX (1806-1870)”¹⁴, material pe care a reușit să-l selecționeze și să-l trimită la București.

În anul 1945 obține diploma de doctor în filozofie și litere la Universitatea din București, cu tema *Mircea Ciobanul și politica turcească în Țara Românească în secolul al XVI-lea*¹⁵.

Debutază și în cariera didactică, începând cu anul 1948, mai întâi ca profesor suplinitor la catedra de Slavistică a Facultății de Litere din București, devenind apoi conferențiar la catedra de Slavistică și la catedra de Istoria popoarelor slave și Bizantinologie de la Facultatea de Filologie și Facultatea de Istorie din cadrul Universității „Al. I. Cuza” din Iași.

Încă din anul 1941 a început colaborarea cu Institutul de Studii și Cercetări Balcanice, unde este numit, din anul 1945, șef de lucrări. După ce obține titlul de doctor, din martie 1945 până în decembrie 1948 conduce cursurile de limbi balcanice și orientale și predă limba veche slavă, în perioada martie 1945 – decembrie 1948. În anii aceștia a studiat intens relațiile dintre Țările Române și lumea balcanică¹⁶.

⁹ *Ibidem*, dosar 146, f. 45.

¹⁰ *Ibidem*, fond *Direcția Generală a Arhivelor Statului* (în continuare *D.G.A.S.*), dosar 8/1928, f. 38.

¹¹ *Ibidem*, f. 132-136; 199-210.

¹² *Ibidem*, dosar 18/1932.

¹³ D.A.N.I.C., fond *Mircea Ion Radu*, dosar 146, f. 47.

¹⁴ Pentru mai multe informații privind această activitate, vezi cele două scrisori trimise la București de către Ion Radu Mircea, din volumul *Centenar Aurelian Sacerdoșeanu. Corespondență (1928-1974)*, ediție întocmită de Maricica Ifrim și Ana-Felicia Diaconu și coordonată de Corneliu-Mihail Lungu, București, 2004, p. 82-85.

¹⁵ D.A.N.I.C., fond *Mircea Ion Radu*, dosar 1, f. 2, iar textul tezei, *ibidem*, dosar 6.

¹⁶ *Ibidem*, dosar 146, f. 3-4.

Devenind un cercetător „capabil de profunde analize ale fenomenului istoric și cultural...recunoscut drept o autoritate în materie”¹⁷, a fost numit conducătorul Secției de Istorie medie a Institutului „A.D. Xenopol” din Iași, unde, pe lângă activitatea în colectivul de redacție al volumului *Documente privind istoria medie a românilor*, seria A. Moldova, între anii 1948-1951 a coordonat comunicările institutului, a condus lucrările Secției de Istorie feudală și a participat la conferințe de slavistică și istorie.

A fost smuls brutal din viața științifică, fiind arestat la 21 iulie 1951, în plină activitate creatoare, suportând, timp de cinci ani, rigorile închisorilor comuniste, ca deținut la Canalul Dunărea – Marea Neagră și apoi la Făgăraș¹⁸. Revenit în activitate, nu găsește un loc de muncă pe măsura pregătirii și posibilităților sale intelectuale, fiind nevoit să activeze în posturi modeste de muzeograf principal la Muzeul de Artă din București, Secția de artă feudală, între anii 1956-1959, unde a realizat o minuțioasă documentare privind cadrul istoric, politic, social și cultural pentru Muzeul de artă brâncovenească de la Mogoșoaia, a descifrat, transcris și tradus o serie de texte de pe broderiile existente în acest muzeu¹⁹. Și-a continuat apoi activitatea de muzeograf la Muzeul Satului și la Direcția Monumentelor Istorice. Abia din anul 1964 îi este apreciată pregătirea profesională la adevărata sa valoare, fiind încadrat în funcția de cercetător științific principal la Institutul de Studii Sud-Est Europene²⁰, post pe care îl va ocupa până la pensionarea sa, în anul 1972. Neputând sta departe de cercetarea manuscriselor și documentelor slavo-române, atât de dragi lui, continuă să colaboreze cu această instituție și după pensionare.

Înzestrat cu o rară capacitate de muncă, Ion Radu Mircea ocupă de-a lungul timpului mai multe funcții, precum cele de șef de lucrări la Institutul de Studii și Cercetări Balcanice din București și la Institutul de Istorie al Academiei Române și șef de secție la Institutul de Istorie al Academiei Române din București și la filiala din Iași. A făcut parte din echipa de cercetare condusă de H. Stahl, care, în perioada august-septembrie 1946 a realizat un studiu de monografie socială în satul Runc și regiunile din nordul județului Gorj²¹.

În anul 1962 obține certificatul de traducător pentru limbile cehă și slovacă, iar în 1964 devine, în urma recomandărilor făcute de către I. C. Chițimia și C. N. Velichi²², membru al Asociației Slaviștilor din România.

---

¹⁷ Mihai Mitu, *Ion Radu Mircea (1907-1991)*, în „Romanoslavica”, XXIX, 1991, p. 418.

¹⁸ *Ibidem*, p. 417.

¹⁹ D.A.N.I.C., fond *Mircea Ion Radu*, dosar 2, f. 53, 80

²⁰ *Ibidem*, dosar 5, f. 18.

²¹ *Ibidem*, dosar 146, f. 57.

²² *Ibidem*, dosar 5, f. 17, 79.

De-a lungul întregii sale activități a primit numeroase distincții în țară și străinătate, precum cea oferită în Bulgaria, în anul 1978, cu ocazia împlinirii a 25 de ani de la întemeierea Patriarhiei Bulgare, 1953-1978²³.

În anul 1991, Academia Română îi acordă premiul „Timotei Cipariu” pentru colaborarea sa la reeditarea *Bibliei lui Șerban Cantacuzino – 1688*, apărută în ediția jubiliară din anul 1988²⁴, cu transcriere în alfabet latin, în care Ion Radu Mircea a semnat transcrierea și notele la capitolul *Ieremia* din *Vechiul Testament*.

Reprezentant strălucit al școlii românești de slavistică, Ion Radu Mircea a fost de multe ori mesagerul ei peste hotare, la congrese internaționale de slavistică sau istorie, unde a făcut cunoscute diverse probleme ale studierii limbii slave și prezentând noi manuscrise românești, descoperite în biblioteci, muzee sau arhive, din țară sau străinătate, cum a făcut, de exemplu, la primul Congres Internațional de Studii Sud-Est Europene din anul 1966, de la Sofia, sau la ediția a XIV-a a Congresului Internațional de Studii Bizantine care a avut loc în anul 1971, la București. Participă în calitate de coreferent pe problema literaturii bizantino-slave în Țările Române la Colocviul de literatură slavă (editarea textelor slave) al Academiei Sârbe de Științe, Literatură și Artă din Belgrad în anul 1977, la primele ediții ale simpozioanelor organizate de către Academia de Științe din Bulgaria (Institutul de Studii Balcanice) și Universitatea de la Veliko-Târnovo. La cea de a patra ediție a simpozionului, când a reprezentat și „Asociația Internațională de Studii Sud-Est Europene”, a susținut o comunicare despre *Nouvelles données roumaines concernant l'oeuvre du patriarche Euthyme et de Grégoire Camblak*, în care pune din nou în lumină însemnătatea culturii medievale românești în limba slavă prin conservarea și retransmiterea unor opere pierdute ale literaturii bulgare din secolul al XVI-lea, pe baza unor date inedite. A participat la al doilea Congres Internațional de Bulgaristică, de la Sofia din anul 1981, la a XVI-a ediție a Congresului Internațional de Bizantinologie, care s-a ținut în perioada 4-10 octombrie 1981, la Viena, la Sesiunea științifică organizată în anul 1983 de către Patriarhia ortodoxă bulgară „Sf. Metodie”, iar în anul 1985 a luat parte la sesiunea științifică internațională prilejuită de aniversarea a 800 de ani de la restaurarea statului bulgar²⁵.

Neobosit cercetător, a participat la multe din congresele și sesiunile științifice desfășurate în diferite centre culturale din țară, precum cea care a avut loc în anul 1981, prilejuită de împlinirea a 40 de ani de existență a Institutului de Arheologie din Iași, unde a susținut o interesantă comunicare privind *Cultura Moldovei în secolele XIV-XVI*²⁶.

²³ *Ibidem*, dosar 3.

²⁴ *Ibidem*, dosar 1, f. 6.

²⁵ *Ibidem*, dosar 5, 31, 43.

²⁶ *Ibidem*, f. 130.

Ion Radu Mircea are o serioasă contribuție și la descrierea unor manuscrise (*Psaltirea călugărului Cassian* – 1470, *Tetraevanghelul de la Humor* – 1473) cuprinse în lucrarea apărută în anul 1958, sub îngrijirea lui M. Berza, *Repertoriul monumentelor și obiectelor de artă din timpul lui Ștefan cel Mare*.

A făcut numeroase călătorii de studii în Rusia, la Moscova și Sankt-Petersburg, Serbia, la Skoplie și Belgrad, Grecia, la Salonic, Muntele Athos, Atena, Bulgaria, la Sofia și Rila, Italia, Franța, toate cu scopul de a descoperi noi manuscrise slavo-române.

Multe din numeroasele sale studii și articole au apărut în diferite reviste din țară și străinătate, precum „Hrisovul”, „Romanoslavica”, „Revista Arhivelor”, „Balcania”, „Buletinul Comisiei Istorice a României”, „Analele Moldovei”, „Studii și materiale de istoria artei”, „Monumente și muzee”, „Mitropolia Olteniei”, „Revue des études de Sud-Est Européennes”, „Études balaniques”, „Liga română”, „Limba română”, „Magazin istoric”²⁷.

Preocupat permanent de tot ce era nou în domeniile sale de activitate, a susținut o intensă corespondență cu importante instituții și personalități, atât din țară, cât și din străinătate. Printre acestea amintim în special Universitatea din Târnovo, Bulgaria, unde a participat la a doua ediție a simpozionului organizat de către aceasta și care a avut ca temă *Ucenicii și urmașii lui Eftimie din Târnovo*, dar și la a treia ediție, ce a avut loc în perioada 12-15 noiembrie 1980, în care s-a dezbătut viața și opera lui Grigore Țamblac. De asemenea, cu Comitetul Național Grec de Studii Sud-Est Europene a purtat o foarte strânsă corespondență²⁸, ca și cu Muzeul de Artă Decorativă din Belgrad, unde trimite diferite studii pentru a-i fi publicate în revista instituției²⁹. Are legături și cu personalități marcante ale istoriografiei românești, precum Virgil Cândea (despre manuscrisul lucrării lui Dan Zamfirescu privind *Învățăturile lui Neagoe Basarab*), Al. Zub (privind includerea lucrărilor sale într-o bibliografie a cercetării istorice)³⁰.

Domeniul în care Ion Radu Mircea a desfășurat o bogată și fructuoasă activitate, atât pe plan didactic, cât și științific, a fost cel al slavonei din Țările Române și al manuscriselor slave, păstrate în diferite biblioteci și muzee, atât în țară, cât și peste hotare. Numeroase studii și articole, comunicări la manifestări științifice care au avut loc în diferite centre culturale din România sau din lume au fost consacrate acestor manuscrise. După cum se poate vedea și din cercetarea fondului, a purtat o intensă corespondență cu diferite persoane care îl ajutau la depistarea unor manuscrise. Astfel, preotul Paul Mihail îi scria că fiica sa a

---

²⁷ Pentru mai multe informații privind lucrările publicate vezi listele întocmite chiar de Ion Radu Mircea, *ibidem*, dosar 145, f. 42-52.

²⁸ *Ibidem*, f. 13, 40, 67.

²⁹ *Ibidem*, dosar 158, f. 11.

³⁰ *Ibidem*, f. 75, 100.

descoperit mai multe manuscrise la Biblioteca Centrală Universitară și la Arhivele Statului din Iași, iar el a găsit unele la Mitropolia Moldovei³¹.

Înzestrat cu o mare capacitate de muncă și de sinteză, Ion Radu Mircea a reușit să adune, din manuscrisele și documentele cercetate în numeroasele călătorii de studii întreprinse atât în țară (la Biblioteca Sfântului Sinod, din București, biblioteca bisericii Sfântul Nicolae – Șchei din Brașov, biblioteci și arhive din Alba-Iulia și Sibiu, cât și la bibliotecile mănăstirilor Putna, Dragomirna, Neamț și a Episcopiei Romanului³²), cât și în străinătate (în special în Rusia și Bulgaria), un bogat material științific pe care l-a valorificat, cum am spus mai sus, în numeroasele studii și articole apărute în diverse reviste din țară și de peste hotare sau la diferitele congrese și conferințe la care a participat de-a lungul întregii sale cariere. Studii precum *Manuscrise slavo-române din biblioteci străine*, *Cel mai vechi manuscris miniat din Țara Românească: Tetraevanghelul popii Nicodim (1404-1405)*, *Manuscrise necunoscute din vremea lui Ștefan cel Mare*, cuprind date esențiale pentru descrierea acestor manuscrise, ele fiind comentate în profunzime.

După publicarea în „Hrisovul”, buletinul Școlii de Arhivistică, a mai multor articole referitoare la *Marii logofeți din Țara Românească. 1392-1505*, *Pecetea inelară a lui Mihnea vodă Turcitul*, *Pecetea atârnată a lui Mihai Viteazul*, Ion Radu Mircea a redactat primul volum al *Catalogului documentelor Țării Românești, 1369-1600*, lucrare ce a văzut lumina tiparului în anul 1947. Operă fundamentală, extrem de utilă în arhive, *Catalogul* a deschis astfel un drum ce se continuă și astăzi, chiar dacă următoarele volume au apărut mult mai târziu (al doilea, întocmit de către Maria Soveja, Doina Tinculescu și Reghina Dragomir, a fost publicat în anul 1974 și conține documente din perioada 1601-1620) și au fost rodul „colaborării mai multor autori, fapt care reliefează o dată mai mult efortul singular al lui Ion Radu Mircea pentru primul volum”³³. Au urmat încă cinci volume din această valoroasă lucrare (volumul III, apărut în anul 1977, cuprinzând anii 1621-1632, la care au trudit Doina Duca-Tinculescu și Marcel-Dumitru Ciucă; volumul IV, anii 1633-1639, întocmit de către Marcel-Dumitru Ciucă, Doina Duca-Tinculescu și Silvia Vătafu-Găitan, aceeași autori lucrând și la volumul V, anii 1640-1644; volumul VI, pentru anii 1645-1649, este rodul colaborării dintre Marcel-Dumitru Ciucă și Silvia Vătafu-Găitan, iar la volumul VII, anii 1650-1653, au lucrat Marcel-Dumitru Ciucă, Silvia Vătafu-Găitan și Melentina Bâzgan; volumul VIII, pentru perioada 1654-1656, va vedea lumina tiparului în acest an). Toate aceste volume vin să demonstreze importanța *Catalogului*, nu numai pentru istorici, dar și pentru lingviști și filologi, datorită

³¹ *Ibidem*, dosar 158, f. 8.

³² *Ibidem*, dosar 5, f. 127-128.

³³ Mihai Mitu, *op. cit.*, p. 418.

strădaniei „colectivelor de arhiviști care au întocmit aceste cataloage, de a semna între ghilimele acele fapte de limbă mai deosebite, specifice perioadei respective, cuvinte care apoi se regăsesc și în indicele de materii de la sfârșitul fiecărui volum”, salvându-se astfel „acele cuvinte sortite dispariției, trunchierii sau uitării”³⁴.

Deși cu multe lipsuri, inerente începutului unei astfel de complexe lucrări, *Catalogul* se înscria pe linia cerută de directorul general din acea perioadă al Arhivelor, Aurelian Sacerdoțeanu, de a se realiza cât mai multe lucrări de popularizare a actelor aflate în depozite, prin întocmirea *Inventarului Arhivelor Statului* și a *Indicelui documentelor*³⁵.

Despre complexitatea lucrării vorbește chiar arhivistul Ion Radu Mircea în ședința de conducere a instituției, din data de 29 ianuarie 1946, prezidată de directorul Aurelian Sacerdoțeanu, care avea ca temă chiar darea de seamă privind stadiul lucrării. El arată greutățile cu care s-a confruntat în strângerea materialului, dar, mai ales, dificultățile întâmpinate în cazul documentelor nedatate, pe care a trebuit să le dateze cu ajutorul unor elemente interne (sfat domnesc, dregători) sau externe (peceți, filigran). A vorbit și despre cum consideră că trebuie alcătuit regestul, cum a făcut localizarea unor sate întâlnite în cuprinsul documentelor, apelând la diferite izvoare străine, planuri, hărți, studii apărute în diferite publicații³⁶.

Munca la *Catalog* a început în urma unui ordin de serviciu din anul 1939³⁷, fiind comunicat tuturor arhivelor, cadrul preconizat fiind mult mai larg decât cel realizat în *Catalogul documentelor Țării Românești*, în sensul că toate arhivele din țară trebuiau „să extragă din depozitele lor fișe de pe documentele în original, copie sau traducere”³⁸, urmând să fie trimise la București, unde se așezau în ordine cronologică și se grupau pe provincii, pentru primul volum punându-se limită anul 1500. Până la urmă însă s-a hotărât limitarea numai la fondurile păstrate în depozitele Statului din București, „restrângându-se ca spațiu la Țara Românească (Muntenia și Oltenia), iar ca timp, de la cele mai vechi acte până la sfârșitul secolului XVI”³⁹. Documentele au fost depistate în diferite fonduri și colecții (mănăstirești, Secția Istorică), autorul studiind, pe lângă cele

---

³⁴ Dragoș Șesan, *Pledoarie pentru o ediție critică a documentelor istorice (II)*, în „Arhiva Românească”, tom II, fasc. 1, 1996, p. 56-57.

³⁵ Vezi sugestii privind întocmirea acestora în „Revista Arhivelor”, vol. III, nr. 8, București, 1939, p. 440-445.

³⁶ D.A.N.I.C., fond D.G.A.S., dosar 26/1946, f. 1.

³⁷ Vezi textul complet al ordinului Direcției Generale a Arhivelor Statului din 19 iulie 1939, publicat în „Revista Arhivelor”, vol. III, nr. 8, București, 1939, p. 442-445.

³⁸ Ion Radu Mircea, *Observații cu privire la „Catalogul documentelor Țării Românești, 1369-1600”*, în „Revista Arhivelor”, VII, 2, București, 1947, p. 264.

³⁹ *Ibidem*.

1848 documente redată în catalog, încă 934 piese. Pentru verificarea autenticității actelor, completarea lipsurilor din cuprinsul acestora și alăturarea la original a traducerilor și copiilor, „de multe ori defectuoase”, Ion Radu Mircea a fost nevoit să facă o nouă fișare „pe tabele sistematice sfatul domnesc, apoi numele de persoane, pe cei cu dregătorie sau boierie, pe clerici, pe scriitorii de acte”. Pe lângă acestea a fișat și numele de locuri, iar pentru „stabilirea autenticității, dar mai ales ca alt instrument de datare” a folosit „lista cronologică a pecetilor, în special a celor aplicate, acesta fiind tipul cel mai răspândit”. Autorul menționează că două elemente „care ar fi fost necesar să figureze, *Ediția pentru actele după anul 1507 și Fișele pentru actele pierdute, dar pomenite în altele mai noi*”, s-au scos la cererea directorului, Aurelian Sacerdoțeanu, „prelucrarea lor (identificarea actelor în publicații și mențiuni din acte posterioare) necesitând un timp îndelungat, lucru în biblioteci și astfel o amânare a editării lucrării”⁴⁰. Arhivistul expune în darea sa de seamă și problemele pe care le-a întâmpinat pentru identificarea localităților, în lipsa unor instrumente necesare, *Marele Dicționar Geografic* fiind folosit doar ca un reper general, acesta prezentând situația existentă în anul 1900⁴¹.

Lucrarea a fost apreciată de toți specialiștii în istorie medie din țară și străinătate (lucrarea a fost trimisă și unor instituții și arhive de peste hotare, ajungând chiar și în S.U.A., la Arhivele Naționale din Washington, instituție cu care Arhivele din București întrețineau în această perioadă o intensă corespondență⁴²). Constantin C. Giurescu afirma că, prin publicarea acestui *Catalog*, autorul „a adus un mare serviciu tuturor cercetătorilor istoriei naționale”; deși cuprinsul actelor e indicat foarte pe scurt, rezumatele conțin „o adevărată mină de informațiuni și pot constitui puncte de plecare pentru o serie întreagă de lucrări privind vechea organizare a statului muntean, precum și dinastia domnitoare”. Varietatea materialului documentar face posibil ca „sate și orașe, dări, vămi, brăniști domnești și mănăstirești, ocne, bălți și gârle, plaiuri, apoi domni și membri ai familiilor lor, dregători mari și mici, înalți ierarhi și stareți, toți și toate <sa> se perinde pe dinaintea noastră într-un imens și variat film”⁴³.

Din cele mai multe lucrări ale sale străbate suflul *Catalogului*, lucrare a cărei elaborare efectivă a constituit pentru slavist școala cea mai complexă, mai variată, mai vastă. Munca pe care a desfășurat-o în Arhive îl va ajuta în întreaga carieră, în depistarea manuscriselor, ordonarea și descrierea lor. În domeniul

⁴⁰ *Ibidem*.

⁴¹ *Ibidem*, vezi și idem, *Introducere la Catalogul documentelor Țării Românești Secția Istorică de la Arhivele Statului din București*, București, Cartea Românească, 1947, p. XII.

⁴² D.A.N.I.C., fond D.G.A.S., dosar 12/1948, f. 9.

⁴³ Vezi recenzia în „Revista istorică română”, MCMXLVI, vol. XVI, fasc. IV, f. 381.

arhivistic el și-a legat numele de *Catalog*, la care a muncit cu pasiune, conștiinciozitate și infinită răbdare, având în vedere că, atunci, multe documente nu erau inventariate sau nu erau datate, fapt ce a făcut ca munca de depistare să fie cu atât mai dificilă și mai complexă. În privința *Catalogului*, trebuie subliniată, înainte de toate, înalta competență cu care a abordat Ion Radu Mircea acest întins și complex domeniu de investigație, pentru care îi trebuia, alături de cunoștințe de paleografie slavo-română și chirilică, o bogată pregătire în domeniul istoriei naționale, dar mai ales în cel al științelor auxiliare ale istoriei: diplomatică, cronologie, sigilografie, filigranologie. Slavistului Ion Radu Mircea Arhivele îi datorează mult prin realizarea unui inestimabil instrument de lucru, *Catalogul documentelor Țării Românești*, lucrare reprezentativă pentru valoarea fondului existent în Arhivele Naționale, care și astăzi, după aproape 50 de ani, își continuă seria, fapt ce demonstrează necesitatea unei lucrări atât de complexe. Totodată, acest ultim volum, al VIII-lea, constituie un omagiu adus trudei celui care a făcut posibilă apariția primului volum, cât și directorului general de atunci, Aurelian Sacerdoțeanu, cel care a avut ideea întocmirii unor mijloace de evidență și popularizare a tezaurului arhivistic.

Bun cunoscător al izvoarelor medievale de limbă slavonă, Ion Radu Mircea a adus date noi în cercetarea relațiilor româno-sudslave, mai ales pe plan cultural, punând în lumină raportul istoric între Bizanț, intermediarii slavoni și cultura românească⁴⁴. Excelenta cunoaștere a textelor slavo-române, acribia, acuratețea și claritatea expunerii ies în evidență și în *Catalog*.

Multe din datele culese le-a valorificat și împărtășit studenților în diferitele cursuri pe care le-a susținut de-a lungul carierei, la catedra de slavistică și bizantinologie a Universității din București și apoi la Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași, precum cele de slavă veche, istoria Bizanțului, literaturi slave comparate, literatura rusă în secolele XIX-XX, contribuind cu talent și multă dăruire la formarea unor specialiști în domeniul filologiei slave.

Pasiunea pentru cercetare, corectitudinea și profunzimea analizei fiecărei probleme supuse investigației sunt caracteristici ale muncii științifice depuse de către Ion Radu Mircea în fiecare loc în care și-a desfășurat activitatea, fie că a fost vorba de Arhivele Statului, Muzeul de Istorie București sau Institutul de Studii Sud-Est Europene.

O caracteristică a celor mai multe din contribuțiile sale⁴⁵ constă în faptul că sunt riguros întocmite, cu material bibliografic complex, din fiecare răzbătând

---

⁴⁴ *Enciclopedia istoriografiei românești*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1978, p. 222.

⁴⁵ Vezi lista lucrărilor profesorului Ion Radu Mircea publicată de Pavel Mircea Florea în *Un eminent student al Școlii Superioare de Arhivistică și Paleografie* –

preocuparea constantă de descoperire a noi izvoare ale istoriei, pentru că arhivistul dorea ca imensul material documentar să fie cunoscut unui număr cât mai mare de cercetători și ca masa de informație să nu rămână „mută și de puțin folos”⁴⁶.

Cu regret trebuie menționat și faptul că importante studii ale sale, între care cel despre mănăstirea Hodoș-Bodrog sau cel privind unele manuscrise românești sau slavo-române necunoscute din anii 1451-1605, au rămas nepublicate, deși ele ar merita să vadă lumina tiparului, cum, de altfel, ar fi dorit și autorul⁴⁷.

Nu putem încheia această scurtă evocare fără a sublinia contribuția esențială a regretatei cercetătoare de la Institutul de istorie din Sofia, doamna Pavlina Boiceva, decedată prematur în decembrie 2005, în aducerea fondului personal al slavistului Ion Radu Mircea la Arhivele Naționale⁴⁸, în două etape, în anii 1997 și 1999, și, totodată, efortul depus ca unele studii ale acestuia să ajungă la Facultatea de Arhivistică.

Résumé

La personnalité de Ioan Radu Mircea, archiviste, chercheur, slaviste et spécialiste en sciences spéciales de l'histoire revient dans la memoire des contemporains chaque fois qu'un nouveau tome du Catalogue des documents valaques – dont il avait initié la publication – est en train d'être imprimé. Cette année, en avant-première de la parution du VIIIme tome, Mirela Comănescu nous rappelle la biographie de cet archiviste qui, formé à l'École roumaine de l'entre-deux-guerres, a connu les prisons du régime communiste dans sa partie la plus répressive (1951-1956) et n'a jamais cessé de révéler aux contemporains les informations cachées dans les documents historiques, afin qu'ils ne restent pas „muets et inutiles”.

Profesorul Ion Radu Mircea, în „Hrisovul”, serie nouă, IV-V, 1999, p. 11-14 și Mihai Mitu, *op. cit.*, p. 418-421.

⁴⁶ Ion Radu Mircea, *Introducere la Catalogul documentelor Țării Românești Secția Istorică de la Arhivele Statului din București*, p. V.

⁴⁷ Vezi lista acestor lucrări la Pavel Mircea Florea, *op. cit.*, p. 10.

⁴⁸ Pentru mai multe informații privind conținutul fondului, vezi Crisanta Ilie, *Documente preluate de Direcția Arhivelor Naționale Istorice Centrale în anii 1998 și 1999*, în „Revista Arhivelor”, anul LXXXVII, vol. LXII, nr. 1-2, 2000, p. 233-234.